

Rovarász Híradó

A Magyar Rovartani Társaság tájékoztatója
91. szám, 2018. szeptember

Tartalom:

Rovarász kortársaink, elődeink — MRT hírek
Sajtófigyelő — Rövid hírek

Rovarász Híradó

a Magyar Rovartani Társaság
negyedéves tájékoztatója

A tájékoztatóban megfogalmazott vélemények nem minden esetben tükrözik a Szerkesztőbizottság és a Magyar Rovartani Társaság vezetőségének álláspontját.

A Rovarász Híradót alapította 1989-ben:
Nagy Barnabás

Felelős szerkesztő: Haltrich Attila (HA)

Szerkesztőbizottság: Balázs Klára (BK),
Merkl Ottó (MO), Nagy Barnabás (NB),
Puskás Gellért (PG), Rédei Dávid (RD),
Rozner István (RI), Szalóki Dezső (SZD), és
Szócs Gábor (SZG).

Szerkesztőség:

SZIE, Kertészettudományi Kar, Rovartani
Tanszék,
1118 Budapest, Ménesi út 44.
Telefon: 3057219
drótposta: haltrich.attila@kertk.szie.hu

Magyar Rovartani Társaság (MRT)

1088 Budapest, Baross utca 13.

www.rovartani.hu

A Magyar Rovartani Társaság célja és feladata a rovaran általános művelése, elsősorban a magyarországi rovarvilág kutatása és vizsgálata, valamint a rovarantani ismeretek terjesztése.

Elnökség (2018)

Elnök:	Vig Károly
I. alelnök:	Merkl Ottó
II. alelnök:	Szócs Gábor
Titkár:	Puskás Gellért
Előadásszervező:	Koczor Sándor
Szerkesztő:	Merkl Ottó
Pénztáros:	Szalóki Dezső
Ellenőr:	Balázs Klára
Jegyző:	Szóke Viktória

Ülések – a nyarat kivéve – minden hónap harmadik péntekén a **SZIE Kertészettudományi Karán, az „E” épület E/2 termében (Budapest XI., Ménesi út 45), délután 4 órakor.**

Illusztráció

Címlapon:

Nagy nőszirm-levéldarázs

Rhadinoceraea reitteri (Konow, 1890)

(Hymenoptera: Tenthredinidae)

Fotó: HA

Nézem, ahogy ég a 200 éves Nemzeti Múzeum Rio de Janeiróban, benne a felbecsülhetetlen értékű anyaggal. Hát, persze, hogy a mi Nemzeti Múzeumunk és a Baross utcai gyűjtemény egy részének 1956-os pusztulása jutott erről is eszembe. Rióban két évszázadon keresztül halmozták fel az értékeket, volt, amit még Napóleon seregeitől való félelmében küldött oda a portugál királyi ház, hogy biztonságba tudja. Rédei Dávid tagtársunk két éve járt ott, ő még láthatta a rovargyűjteményeiket is, melyek most füstté váltak. Véleménye szerint típuspéldányok ezrei veszhettek oda...

De hát mi és hol van valami biztonságban? Amikor azt látjuk, hogy az iszlám fanatikusok több ezer éves ókori emlékeket rombolnak, arra gondolunk, hogy milyen jó, hogy a kincek jó része európai vagy amerikai múzeumokban van (hogy miként kerültek oda, azt most ne bolygassuk...). Na, de Berlin szőnyegbombázásakor hol lett volna nagyobb biztonságban a Pergamoni-oltár: ott, vagy a török kisváros hegyén, ahol feltárták?

A mi Nemzeti Múzeumunk megúsza, hogy a román katonák kifosszák 1919-ben, átvészelte a II. világháborút, az ostromot. De már azt a pár napot 1956-ban, amíg tartottak az utcai harcok, azt nem. Pedig ahhoz, hogy egy rovargyűjtemény semmivé váljon, még tűz vagy az oltáshoz használt víz sem kell. Elég, ha nem ellenőrizzük rendszeresen a dobozokat, nem kezeljük őket a mind nehezebben beszerezhető repellens anyagokkal, és a múzeumbogarak lárvái rövid idő alatt tüig rágják a fáradtságos munkával begyűjtött, preparált és határozott anyagot.

De hát akkor mit tehetünk? Bízunk a szerencsében?

HA

Rovarász kortársaink

Dr. Hugues E. Bomans (1928–2017), a szarvasbogarak szakértője.

Fotó: L. Bartolozzi

Dr. Hugues E. Bomans (1928–2017)

volt szükségem. Így ismerkedtem meg dr. Bomans-szal, egyelőre csak levelezés útján. Így kezdődött a kapcsolat, mely rövidesen barátsággá szövődött, és tartott majd' négy évtizeden át.

Hugues Eli Bomans, barátai és jó ismerősei számára Hugo, 1928. május 4-én született a belgiumi Sclessinben. A Jezsuita Kollégiumban tanult, majd 1947-ben a hadseregben szolgált. Érdeklődése már egészen korán a trópusok felé vonzotta, így aztán, miután leszerelt, az antwerpeni Trópusi Orvostudományi Intézetben folytatta tanulmányait.

1948-ban, a Belga-Kongói Állami Egészségügyi Szolgálat munkatársaként Afrikába utazott. 1952-ig Belga-Kongóban, a bukavui orvosi laboratóriumban, majd Elisabethville-ben (ma Lubumbashi)

Fotó: L. Bartolozzi

Munka közben

és Baudoinville-ben (ma Moba) dolgozott. Fő kutatási területe a malária volt. 1954-től 1959-ig az albertville-i (ma Kalemie) kórházak vezetője volt.

A koleopterológia már fiatal kora óta érdekelte, s afrikai évei során természetesen kihasználta a trópusok adta lehetőségeket: tanulmányozta és gyűjtötte Kongó bogárcsodáit. Érdeklődése a bogarak iránt egyre jobban elmélyült, s végül a szarvasbogarakra összpontosult. Először Afrika Lucanidae-faunáját tanulmányozta, de hamarosan kiterjesztette a kutatásait az egész Föld szarvasbogaraira.

Hazai viszonylatban szarvasbogaraink meghatározása nem okoz gondot még a kezdő bogarásznak sem. Mindössze 6 faj él Magyarországon. Más azonban a helyzet, ha tanulmányainkat – és ha lehetséges, gyűjteményünket is – ki szeretnénk terjeszteni az egész Föld mintegy 1400 fajt számláló szarvasbogárfaunájára. Megbízhatóan meghatározott összehasonlító példányok és részletes szakirodalom híján ez bizony majdnem, hogy megoldhatatlan feladat.

Jó néhány trópusi utam során gyűjteményem egyre gyarapodott, és az 1970-es évek derekán már túlnötte képességeimet: szakértői segítségre

1959-ben Belga-Kongó már nem volt biztonságos az európaiak számára. A lakosság függetlenné akart válni Belgiumtól. Kasabuvu és Lumumba, a függetlenségi mozgalom két, egymással szemben álló frakciójának vezetője sem tudta a cselekményeket kontrollálni, és így az egész területen eluralkodott a fejtelenség és törvénytelenység.

Fotó: Hangay Györgyné

Hugo és a szerző horgarászás közben Montélimar környékén

Senki sem volt biztonságban, és így a belga kormány legokosabbnak tartotta, hogy amíg lehet, kiementse állampolgárait a forrongó, destabilizált országból.

1959-ben Hugo is elhagyta Afrikát, és új életet kezdett Brüsszelben: utazási irodát nyitott. 1980-ban vonult nyugalomba, és feleségével Marie-José-val a francia Provence-ba költöztek. Egy szép, nagy házat vettek, Montélimar városhoz közel.

A régi kőépületet magas falak vették körül, melyekről a birtokot Les Grandes Murailles-nek (Nagy Falaknak) nevezték.

Koleopterológiai tevékenysége Belgiumba való visszatérése után már jóformán az egész világra kiterjedt, és így megnyíltak előtte a legfontosabb múzeumok és a nagy magángyűjtők gyűjteményei. Az elkövetkező évek során hatalmas mennyiségű anyagot tanulmányozott, és szoros kapcsolatot tartott jóformán minden „komoly” szarvasbogár szakértővel és gyűjtővel. Egyike volt ezeknek a Tasmániában élő dr. Bornemissza György is, aki Hugo segítségével kutatta az ottani Lucanidae-faunát, s jómagam is, aki akkoriban szorgalmasan gyűjtötte nem csak Ausztrália, hanem Délkelet-Ázsia szarvasbogarait is.

Hugo rendkívül segítőkész ember volt, szívesen működött együtt a hasonló érdeklődésű kollégákkal. Jean Pierre Lacroix-ról (1938–1989), a korán elhunyt, kiváló Lucanidae specialistáról, kivel éveken át közösen dolgozott, 5 fajt nevezett el. Bartolozzi, aki ma egyike a legelismertebb szarvasbogár-specialistáknak, hosszú évtizedeken át működött együtt Hugóval.

A különböző múzeumokból, gyűjteményekből érkező, meghatározandó anyagból alig tartott meg magának néhányat. Ennek ellenére tekintélyes, mintegy 25 ezer példányt számláló magángyűjteményt hozott létre az évtizedek alatt. Ennek egy részét én is láthattam, amikor az 1980-as évek vége felé feleségemmel együtt meglátogattuk a vendégszerető Bomans házaspárt.

Hugo, feleségével és számos kutyájával szép otthonot tartott fenn a Les Grandes Murailles-ben. Az időmarta kőfalon kívül gyönyörű, virágzó pipacsmező pompázott, igazi provence-i hangulatot teremtve.

Ez volt az egyetlen alkalom, amikor személyesen is találkoztunk, de mégis úgy éreztük, hogy egy élet barátsága köt bennünket össze.

Sajnos az idő múlása nem ismer kegyelmet. Hugó szeme világa rohamosan romlott. Ott jártamkor említette, hogy a *Figulus* genusz kistermetű fajaival már nem is tud foglalkozni emiatt. A következő években szembetegsége súlyosbodott, végül fel kellett hagynia a koleopterológiával. Gyűjteményét a londoni Természettudományi Múzeum (korábban British Museum, Natural History) vette meg.

Hugo 113 tudományos cikket írt a szarvasbogarakról. Nyolc új genuszt és több mint 200 új fajt és alfajt írt le.

Montélimarból 2017. augusztus 28-án költözött el az "örök bogarászmezőkre". Isten nyugosztalja! Emlékét minden szarvasbogarakkal foglalkozó bogarász szeretettel őrzi!

Végezetül szeretnék köszönetet mondani kedves barátomnak dr. Luca Bartolozzi kurátornak (Firenzei Egyetem, La Specola Zoológiai Múzeum Rovartani Osztálya) e megemlékezés megírásához nyújtott segítségéért.

(Special thanks to my good friend Dr. Luca Bartolozzi (Curator in the Entomology Department of the Zoological Museum La Specola at the University of Florence.)

Hangay György, Ausztrália

A „boldog” gyermekkor és serdülőkor – a világháború és az átmenet, majd az 50-es évek időszakában (Varjas László önéletrajza, kissé máshogy, 2011)

Pesti, pontosabban budai gyermekként éltem meg a születésem (1937. augusztus 5.) utáni első csaknem húsz évemet. Amire leginkább emlékszem: sok séta és játék a Városmajorban, illetve nagyon szép nyarak nagyszüleimnél a Balaton-felvidéki kis faluban, Lovason, majd Alsóörsön. Az elemi iskolát az Attila utcai iskolában kezdtem, de nagyon hamar jöttek a zavaros idők, s amikor apámat nyugatra hurcolták, ahol egy időre amerikai fogságba került, Lovasra költöztünk. Itt tanultam a kis falusi iskolában, sőt félévet magánúton is. A háborúból leginkább a sok átvonuló katonaságra emlékszem (szlovákok, németek, majd az oroszok), de azon a környéken szerencsére harcok nem folytak. Aztán visszaköltöztünk a Maros utcai lakásba, és én ekkortól a Városmajor utcai általánosba, majd az akkor még általános iskola felső tagozataként is működő Petőfi Sándor Gimnáziumba jártam. Németet tanultam magánúton, majd az iskolában is, ahol persze egyik napról a másikra aztán az orosz lett a kötelező nyelv. Többen közülünk más gimnáziumba kerültek, én azonban szerencsére a Petőfiben maradtam. Ezalatt azonban más is történt, ami meghatározta későbbi pályaválasztásomat. Már gyerekkorunkban is sok lepkét elkapdostunk a Lovas közeli völgyekben, erdőkben. Nagyon szerencsés módon (Balogh János professzor segítségével) eljutottam a Természettudományi Múzeum Lepkegyűjteményébe, illetve a Rovartani Társaságba. Itt összejöttem néhány hasonló érdeklődésű fiúval, akikkel aztán már „profi” eszközökkel végzett lepkegyűjtés céljából bejártuk a Budai-hegyeket és az ország sok szép táját. Főként nappali lepkékre vadásztunk, de gyűjtöttünk este vagy éjszaka is, és az utóbbi esetekben ez előfordult néha kora tavasszal vagy késő ősszel. (A pár ezer példányos lepkegyűjteményem ma is megvan). Ekkor még néhány nagyszerű tanárunknak köszönhetően megszerettem a matematikát, a fizikát és a kémiát is, de a szívem mégis a biológiához húzott.

Az egyetemi évek – és az általában szerencsés fordulattal végződött csalódások. A budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem kutató biológia szakára jelentkeztem, de jó felvételi eredményem ellenére, úgymond, „hely hiányában” nem vettek fel. Az igazi ok persze más volt. (Kiderült, a házmaster adta a kádervéleményt.) Az így elvesztett év azért nem telt számomra tétlenül. Diákokat készítettem fel az érettségire, például matekból, fizikából, biológiából némi óradíjért. Padtársam, Zalán Jancsi (szegény korán elment közülünk.) ösztönzésére (hogy mégse legyünk annyira félszegek és „falábúak”) beiratkoztunk a talán legjobb budai (Guller-féle) tánciskolába.

A következő évben jelentkeztem a Szegedi (hosszú ideig József Attila névvel is megjelölt) Tudományegyetemre, ahová biológia-földrajz tanárképző szakra fel is vettek. (Ehhez persze már kellett némi „segítség” is, mert akkor is „rosszul származott” diáknak számítottam.) Mindez 1956-ban történt; így természetesen részt vettem minden szegedi gyűlésen, egyetemi összejövetelen (a MEFESZ létrehozásában is). Hogy ne legyen ebből bajunk, november 4. után valamennyiünket elküldtek a kollégiumból. Azokat a nehéz heteket egy Szeged külterületén lakó kedves cipész családnál húztam

ki. Ők ismerősei voltak egy általam korábban Pesten korrepetált diáknak. Valamikor december közepén tudtam csak szüleimhez felutazni a fővárosba. Az a félév természetesen csak néhány vizsgával végződött. A második félév két szerencsés fordulatot is hozott az életemben. Az egyetem úgy határozott, hogy biológia-kémia tanári szakot is indít, és ehhez néhányunkat átcsábított erre. A kémiából a gyakorlatokat a vegyészekkel együtt végeztük, de az órákat csak nekünk tartották. A biológiát azonban a földrajzosokkal együtt hallgattuk. A másik, azt hiszem, szintén szerencsés változás az volt, hogy a zsúfolt és zajos fiúkollégiumból átemeltek a csupán nyolc TTK-s diákból (és ugyanennyi bölcsészből) álló Eötvös Kollégiumba. Számunkra itt külön német- és angolórákat tartottak, s az intelligens közösség arra is ösztönzött, hogy eljárjak sok szegedi kultúreseményre (színház, opera, koncert). Az egyetemen nagyszerű példát adó professzorok tanítottak, és amiből szintén sokat profitáltam, alaposan belénk verték a pedagógiát, főként a tanítás módszertanát. 1961-ben végeztem kitüntetéses diplomával. De mi lesz velem ezután?

Az ifjúkor – a kutatómunka kezdetei és a „feltöltődés”, a szellemi gazdagodás évei. A szegedi egyetem Általános Állattani és Biológiai Intézetének professzorra, Ábrahám Ambrus kijárta, hogy akadémiai kutatói állást kapjak a tanszékén. Oktatói állást nem kaphattam. (A korábbi szempontok továbbra is érvényesültek.) Persze azért nagyon hamar kiderült az a paradox helyzet, hogy állattani gyakorlatot így is vezetnem kell, sőt néha órát is helyettesíthettem. Biczók Ferenc docens úr biztatására rovarélettani kutatásokba kezdtem, miközben a profnak is sokat kellett fordítanom szakcikkeket angolból, németből. (E nyelvekből 1969–70-ben felsőfokú állami nyelvvizsgákat tettem.)

Az egyetemi doktori fokozatot (lepkebábok légzéséről írt disszertációval) 1963-ban nyertem el. Ma már nehezen tudom magamnak is megmagyarázni, miért tanultam még akkoriban TTK-s speciális kurzusokon például matematikát (például differenciál- és integrálszámítást, kombinatorikát) vagy francia nyelvet, illetve magánúton olaszt is. Az egyetemen szervezett zene- és művészettörténeti, filmmúzeumi előadásokra is rendszeresen eljártam. Jöttek persze az első ifjúkori kalandok, de ami ennél talán hasznosabb volt, olyan hobbik is, mint a fényképezés, a filmművészet tanulmányozása (amihez akkor még nagyon kedvező időszak volt), és mindenekelőtt a komolyzene, ami még ma is szenvedélyem. Néhány szép külföldi IBUSZ-útra is befizettem, ami többek között jó gyakorlást jelentett a fotózásban. A munkahelyem ugyanekkor több átszervezésen ment keresztül, így a korábbi anatómia és szövettan után végre élettani gyakorlatokat is tarthattam. Az intézetben genetikai csoportot is létrehozta. Persze, hogy odatettek. Így megtanulhattam a legkorszerűbb genetikát, és az ecetmuslica örökléstanáról is tarthattam gyakorlatokat. Egyenes út vezethetett volna az akadémia akkor létesült új Biológiai Központja Genetikai Intézetébe. De ehhez már nem éreztem semmiféle elhívást.

A kutatások legtermékenyebb periódusa – a különféle ötletek, azok könnyebb-nehezebb megvalósításának időszaka. Két, már korábban is ismert neves rovarász (Jermy Tibor akadémikus és Nagy Barnabás, az Állattani Osztály későbbi vezetője) Budapestre hívott, a Növényvédelmi Kutatóintézetbe. Ez akkor még a Földművelésügyi Minisztériumhoz tartozott, majd utóbb a Magyar Tudományos Akadémiához sorolták. Először rövid időre az intézet budai központjában kaptam helyet, majd több évig hetenként elutaztam dolgozni az intézet a Keszthelyen létesült kísérleti laboratóriumába, ahol alkalmi szállást is kaptam. Itt a főnököm Sáringer Gyula akadémikus volt, akit később is atyai jó barátomként tisztelhettem. Erre az időszakra (1971) esett családalapításom is. (Feleségem, Irénke ideg- és elmegyógyász szakorvos; 1972-ben született Péter fiam pedig 2004 óta boldog házasságban él, és két helyes fiúunokával ajándékozott meg bennünket.) Legvégül és leghosszabb ideig az intézet Budapest északi határán (Adyliget szélén) épült új kísérlet telepén dolgoztam. A kutatóintézetben teljesen új közegbe kerültem, ugyanis meg kellett tanulnom az addig általam kevéssé ismert növényvédelmet, különösen annak rovartanos vonatkozásait. Új témákkal, feladatokkal kerültem szembe, hiszen a rovarirtás „kíméletes”, szelektív módszereivel (főként hormonhatású és kitinképzést gátló szerekkel) kezdtem foglalkozni. Ez az alap kutatás mellett gyakorlati célú vizsgálatokat is jelentett. Szó sem lehetett arról, hogy majd egy szűk témára beálló kutató leszek. Szoros együttműködés alakult ki az intézet Szerves Kémiai Osztályával és a megyei növényvédő állomások, agrár-egyetemek szakembereivel, erdészekkel és szőlészekkel. A gyógyszergyárak is megkerestek bennünket új szereik szerződéses megbízások keretében végzett szűrővizsgálatára. Számítalan rovarfajt

kellett felhasználnunk, általában klímakamrában, nyáron-télen folyamatos tenyészetekben is fenn tartva őket. A laboratóriumi vizsgálatok mellett sok szabadföldi kísérletre is sor került, ami gyakran vidéki kiszállásokkal járt együtt. Az csak természetes, hogy a kísérleti objektumok között többségben voltak a lepkefajok. Az 1980-as években mint csoportvezető, három fiatal kutatóval és két aszisztenssel, valamint egy egyiptomi aspiránssal dolgozhattam együtt. Sok hazai (OMFB, OTKA) és egy fontos külföldi (UNIDO/UNDP) pályázatot nyertünk el, amelyek pénzügyi keretéből egy műszerekkel is jól felszerelt laboratóriumot létesíthettünk. Értékes nemzetközi kapcsolatokra is szert tettünk. Én például 6 hónapot Hollandiában, 4 hónapot Angliában, 3 hónapot Franciaországban tölthettem. Hasonlóképp tanulságos és hasznos volt pár hetes csehszlovákiai, bulgáriai, olaszországi és japán tanulmányutam is. Miután az akkori KGST keretében is volt együttműködésünk, és a tanácskozások, írásbeli beszámolók oroszul történtek, ezt a nyelvet is tovább kellett tanulnom. (1985-ben középfokú állami nyelvvizsgát tettem belőle.)

Viszonylag sok nemzetközi konferencián is részt vehettem (ezekhez 73 előadás-kivonat készült). Szakcikkeim és más publikációim együttes száma pedig 86. Amíg ezt követni tudtam, közleményeimre mintegy 230 ún. „független” szakirodalmi hivatkozást számoltam meg. Mindezekre alapozva készült el az akadémiai ún. nagydoktori értekezésem, amit 1996-ban védtem meg. Ez is lepkefajokat végzett vizsgálatokról szólt a hormonkutatás területén. Így lettem a mezőgazdasági tudomány (ma úgy mondják, az MTA) doktora. Az oktatási feladatok a 1970-es és 80-as években is megmaradtak, főként agráregyetemen tartottam előadásokat, rövid kurzusokat kutatási területem témáiból.

Mi jöhetett még ezután? – További nem várt feladatok. Egy ideig úgy tűnt, hogy mindezek után a keszthelyi (akkor Veszprémi) Pannon Egyetem Georgikon Mezőgazdaság- tudományi Kara Növényvédelmi Tanszékére kerülök, netán vezető beosztásba is. Ennek jegyében, külön eljárások keretében először 1997-ben habilitált doktori, a következő évben pedig egyetemi magántanári címet nyertem. A kutatóintézet azonban 1997-ben kissé „beelőzött”. Ugyanis nem sokkal azután, hogy tudományos tanácsadó beosztásba helyeztek, nyugdíjazni akartak, majd inkább felmondtak nekem. A keszthelyi állás sem valósult meg. (Utólag úgy ítélem meg: szerencsére.) De nem kerültem utcára, mivel a Bábolnai Környezetbiológiai Központ (a termékeiken „Bábolna Bio” néven), amely vállalatnak előtte már külső szakértője voltam, egészen 2003-ig kutatási-fejlesztési szaktanácsadóként alkalmazott. Itt újabb témákkal kerültem kapcsolatba: szúnyogok, legyek, bolhák, fáraóhangyák, csótányok irtása. Laborban is dolgoztunk, de sok érdekes szabadföldi munkára is sor került. A Duna mellett gyönyörű helyeken próbáltunk ki szúnyoglárvák ellen új hatásmódú szereket, de terveznem kellett többek között a balatoni szúnyogok biológiai irtását is. Velük szintén részt vettem nemzetközi konferenciákon, és az új témákban publikáltam is. Beszerveztek emellett előadások tartására is gázmesterképző tanfolyamokon. 1998-tól, – tehát még a munkavégzés mellett – lettem nyugdíjas.

További tervek és mai lehetőségek. Volt még egy álmom: egy trópusi lepkeház létrehozása Szentendrén, magánvállalkozás keretében. Erre sok időt és nem kevés költséget fordítottam (két külföldi tanulmányút, a hely kiválasztása, a stáb összehozása, konkrét építési és kivitelezési tervek, tárgyalások a város vezetésével). Sajnos jöttek a betegségek, így ezek a szép elképzelések nem valósulhattak meg. Időközben felkérésre írtam egy egyetemi jegyzetet a kártevők elleni biológiai védekezésről a Nyugat-Magyarországi Egyetem Mosonmagyaróvári Agrártudományi Kara Növényvédelmi Intézete részére. Ennek anyagát minden évben – immár 12 éve – szakmérnöki továbbképző tanfolyamokon is előadom 8–10 órában (két napra összevonva). Itthon pedig hamarosan befejezem a keszthelyi egyetemnek beígért rovarélettani tárgyú jegyzet írását. Ennek rövidebb változata már korábban megjelent, s ezt az anyagot elő is adtam ott, Keszthelyen.

Végül néhány élettapasztalat, tanulság. 1) Ha szerencsém van, azt csinálhatom, amit igazán szeretek, de soha ne tekintsem komoly hátránynak azt sem, ha olyan munkára szorítanak, amelyet csak utólag tudok megkedvelni. 2) Rendszerint nem érhet olyan kényszerű változás, amely azután ne fordulna jóra. 3) Véleményem szerint a tudományos kutatás alfája és omegája mindig az olyan jó ötlet, amely alapján egyáltalában érdemes hozzákezdeni a megvalósításhoz. 4) Ha sok emberrel van jó, esetleg baráti viszonyom, könnyebben elviselem azokat, akik inkább ártani igyekeznek nekem, persze a legtöbbször szakmai féltékenységből.

MRT-hírek

A MRT 857. ülésén (2018. április 20.) elhangzott előadások összefoglalói:

A megporzási krízis, illetve a háziméh és a vadon élő méhek szerepe a megporzásban. A megporzás egy nagyon fontos ökoszisztéma szolgáltatás. A közvetlen gazdasági jelentőségén túl a természetközeli élőhelyeken a növényi produkcióban betöltött szerepe felbecsülhetetlen értékű. Ugyanakkor az elmúlt néhány évtizedben egyre gyakrabban merül fel egy megporzási krízis lehetősége. Sok tanulmány bizonyítja, hogy a megporzók diverzitása, gyakorisága csökken. Az okok között elsősorban antropogén hatások merülnek föl. A vadméheken túl az utóbbi másfél évtizedben a háziméhekkal kapcsolatban is egyre több probléma merül fel. A háziméhek egészségi állapota is romlik, egyre több betegség, parazita, kártevő gyengíti őket. Ez világossá teszi, hogy az a korábban széles körben hangoztatott álláspont, miszerint a háziméhekkal a megporzási problémák megoldhatók, már messze nem tartható. Amúgy is az egy fajra korlátozódó pollinációs szolgáltatás nem lehet alternatívája egy jelentős funkcionális diverzitással rendelkező megporzási rendszernek! Mindezekből leszűrhető, hogy pánikra ugyan egyelőre nincs okunk (főleg itt a Kárpát-medencében), ugyanakkor nagyon fontos volna a már látható előjelek alapján olyan intézkedések meghozatala, ami a megporzók/méhek védelmét hatékonyan szolgálja. Ennek hiányában reális veszélye van egy komoly megporzási krízisnek.

Sárospataki Miklós, SZIE MKK Állattani és Állatökológiai Tanszék,
sarospatiki.miklos@mkk.szie.hu

Milyen szerepet tölthetnek be a tripszek a pollinációban? Az elsősorban polifág vagy oligofág viráglakó tripsz fajok lárvái és imágói meghatározó szerepet töltenek be a pollinációban. Kis méretűknél fogva már a virágníylás előtt képesek a rügy belsejébe jutni, így részt vesznek a korai beporzásban. A lárvák és az imágók testfelületén található sertéken a virágpór megtapad, így a virágon belüli mozgásukkal hozzájárulnak az önbeporzáshoz, a repülő imágók pedig elősegítik a keresztbe porzást. A tripszek elsősorban a közepes méretű, édes illatot árasztó, sárga, vagy fehér szirmú virágokat részesítenek előnyben (Compositae, Fabaceae, Solanaceae, Ericaceae, stb. családokba tartozó növények). A tripszek beporzó szerepe olyan esetekben lehet jelentős, amikor a nagyobb beporzó rovarok nincsenek jelen: pl. a *Taeniothrips ericae* elsődleges szerepe a *Calluna vulgaris* beporzásában Izlandon. Továbbá a tripszek szerepet játszhatnak a szél által történő beporzás elősegítőiként is: pl. a *Macrozamia macdonelli* cikász faj kizárólagos rovar beporzója Ausztráliában a *Cycadonthrips albrechti*.

Orosz Szilvia, NÉBIH, NTAI, Növény-egészségügyi és Molekuláris Biológiai Laboratóriuma
oroszs@nebih.gov.hu

A MRT 858. ülésén (2018. május 18.) elhangzott előadások összefoglalói:

Megemlékezés Dr. Papp Jenőről. Az előadásban a 2017 decemberében elhunyt Dr. Papp Jenő életútjáról emlékezett meg az előadó, illetve szakmai munkásságát, kiemelkedő tudományos tevékenységét bemutatta, méltatta. Dr. Papp Jenő a gyilkosfűrészek (Hymenoptera: Braconidae) nemzetközileg is elismert, tisztelt világspecialista kutatója és a Magyar Rovartani Társaság örökös választmányi tagja volt.

Vas Zoltán, MTM, vas.zoltan@nhmus.hu

A valódi fűrészdarazsak (Ichneumonidae) kutatása a Hártyásszárnyúak gyűjteményében. Az előadó röviden bemutatta a valódi fűrészdarazsak (Hymenoptera: Ichneumonidae) hazai kutatásának történetét, a hazai fauna eddig megismert és becsült nagyságát, majd összegezte a Magyar Természettudományi Múzeum Hártyásszárnyú gyűjteményben folyó kutatás jelentősebb taxonómiai és faunisztikai eredményeit az elmúlt néhány évből.

Vas Zoltán, MTM, vas.zoltan@nhmus.hu

Sajtófigyelő

Európa új betolakodói: fapusztító cincér, mérges pók és járványveszélyes szúnyog

Se szeri se száma újabban, a különböző veszélyes vagy kevésbé veszélyes betelepülő rovarokról és pókokról szóló írásoknak. Ezek közül színvonalában kiemelkedik a Szabó Yvette által jegyzett, HVG-ben megjelent cikk, ami a lap honlapján is elérhető.

Látszik rajta a komoly energiáfordítás, és hitelessé teszi, hogy több tagtársunk véleményét is idézi. Érdemes elolvasni.

Kár viszont, hogy a szerző nem elégedett meg a szakértői vélemények hű tolmácsolásával, hanem helyenként beszúrt olyan mondatokat is, melyekkel már kevés rovarász érthet egyet.

http://hvg.hu/élet/201835_faunavaltozas_potyautasok_egeszsegugyi veszelyek_jol_taplalt_mi_gransok

Lehet helyesen dönteni szöcskeügyben?

Az idén szokatlanul nagy számban megjelenő fogasfarkú szöcske (*Polysarcus denticauda*) okozott pánikot Hargita megyében. A feltehetően inkább a „sáskajárás” rémétől féltő gazdák nagy területeken legelőket és kaszálókat permeteztek le, nem gondolva arra, hogy akkor hetekre az állatok legeltetése, valamint a kaszálás is lehetetlenné válik.

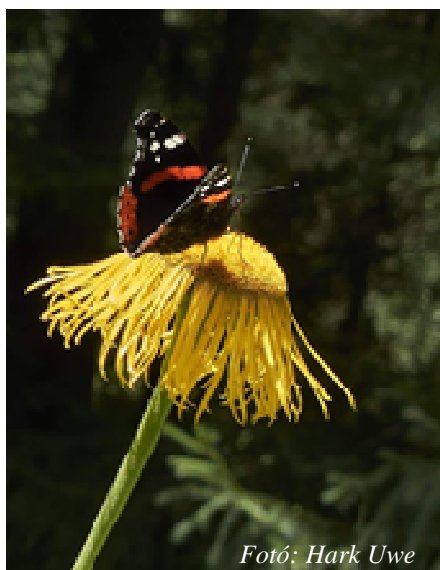

Fotó: Veres Nándor

Az embert a rosszullét környékezi, amikor arról olvas, hogy már Erdélyben is, ahol még vannak érintetlen havasi rétek, diverz, nagyszámú rovarvilággal, pillanatnyi érdekektől vezérelve, ilyen drasztikus, környezetkárosító megoldásokhoz folyamodnak.

<https://szekelyhon.ro/aktualis/lehet-helyesen-donteni-szocskeugyben>

Rövid hírek

Fotó: Hark Uwe

Atalantalepke Teleki-virágon

Táborozás Borszéken, 2018. július 15–22.

Őszinte leszek: sosem vágytam Borszékra... Főleg nem Rovarásztábort szervezni oda. Hogy miért? Gyerekkoromból, az 1960-as évekből, emlékeztem a hatalmas tömegre, a fürdőhelyek nyüzsgő nyári forgatagára, márpedig, az ilyesmit erdélyi táborozásaink során igyekszünk elkerülni. Aztán meg túl alacsonynak tartottam a környező hegyeket (aminek nincs 2000 méteres csúcsa, az nem hegy...), féltem, hogy nem lesz hova túráznunk a környéken. De hát, amint az lenni szokott, ha az ember rosszra számít, gyakran kellemesen csalódik! Kiderült ugyanis, hogy a romániai rendszerváltás (1989) nem a fellendülést, hanem az enyészetet hozta az egykori fürdővárosra. Az addig úgy, ahogy, de folyamatosan karbantartott (fa) épületeket, villákat privatizálták, akik viszont olcsón megvették, nem hasznosították őket, csak befektetésnek szánták, az elmúlt 3 évtized alatt pedig minden beázott, elkorhadt, tönkrement.

Fotó: Tallósi Béla

Gyülekező a Villa Bella*** előtt

Alig van pár nagyobb panzió, ahol népesebb turistacsoportokat altatni, ellátni tudnának. Így hiába voltunk idén csak 53-an, a tökéletesen felújított 100 éves Villa Bellában legfeljebb 35-en férünk el, a többiek, a hallgatók nagy része, kempingben, valamint egy kisebb panzióban (Eden) lakott.

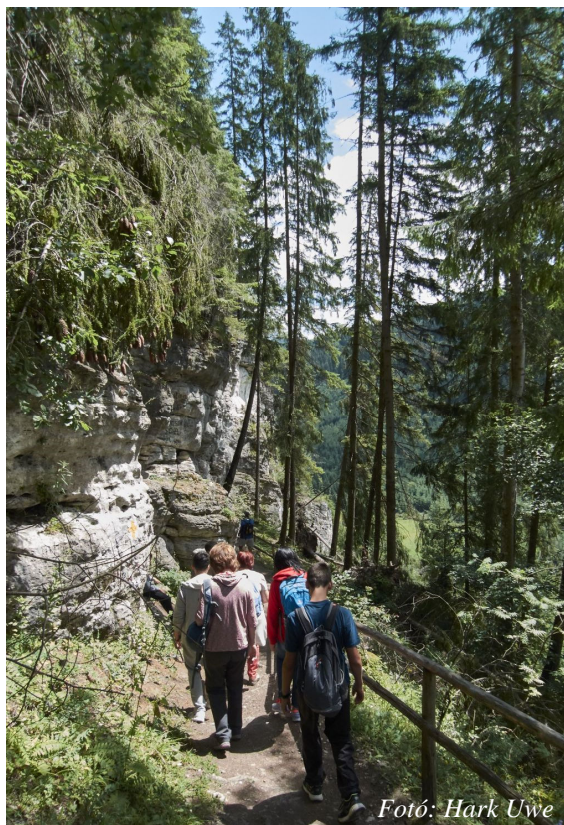
Attól viszont, hogy nem lesz hova gyalog túráznunk, nem kellett volna félnünk, hiszen a környék tele van a minden korosztály igényeit kielégítő útvonalakkal.

Azért, hogy még otthonosabban érezzük magunkat az egy hét alatt, az első nap, helyi idegenvezető és helytörténész vezetésével jártuk be a fürdőtelepet, aki nem elégedett meg a nevezetesebb villák, a borvízforrások meg helytörténeti múzeum bemutatásával, hanem elvitt a távolabbi Jégbarlangba, a felhagyott travertinó-bányába, valamint a Medvék barlangjába is.

A tömegtől való félelmünk is alaptalannak bizonyult, egyrészt, mivel nem volt sok turista (köztük a fizetőképesebb moldávok aránya számottevőbb), és hát magukat az elszórt szállásokat is kaszálók, erdőrészek, gondozatlan egykori parkok választják el egymástól. Ekkora területen még egy nagyobb tömeg is eloszlaná.

De szerencsénk volt az időjárással is, hiszen olyan esős napot, ami miatt programot kellett volna elhalasztanunk, nem fogtunk ki. Záport viszont igen, és hogy itt folyamatos a csapadék-utánpótlás, a rengeteg gombából is következtethettünk, amivel találkoztunk.

Minden este volt gombaismertető, amit a frissen gyűjtött anyagból, a velünk kiránduló szakember (Boros Lajos) tartott.

Fotó: Hark Uwe

Útban a Jégbarlang felé (Borszék)

Csávási Krisztina, Szócs Gábor és Pozsgai Zsuzsa, háttérben az Öcsém tömbje (Nagy-Hagymás)

Két magashegységet is sikerült busszal megközelítenünk, majd megmászunk. Az egyik a Csalhó volt, a Toaca nevű 1907 m magas csúcsával, a másik a Nagy-Hagymás, ahol az Egyes-kőig mászott fel a vállalkozó kedvű táborozók egy része.

Az egyik legszebb napunkat a háziak szervezték az 1300 méter magas Bükk-havasra, ahonnan a teljes Borszéki-medencét, de a távolabbi hegygerinceket (Csalhó), de még a Maros-völgye egy részét, a felette magasodó Görgényi-havasokkal is látni lehetett. Ráadásul fenn a tetőn tábortűzet gyújtottak, egy kis Suzuki terepjárával pedig szalonnát, kenyeret, borvizet és házi áfonya-pálinkát hoztak fel. A terepjáró többször fordult, hogy azok a társaink is élvezhessék mindezt, akik saját erőből nem lettek volna képesek egy ilyen hegy megmászására.

Végül elmondhatjuk, hogy – nem utolsó sorban a kedvező időjárásnak is köszönhetően – ismét sikerült egy nagyon kellemes, élményekben gazdag hetet eltöltenünk a Kárpátokban!

HA

Aki további felvételekre kíváncsi a táborozásról, kattintson az alábbi linkekre:

<https://photos.app.goo.gl/MdxAb7g4gcvETffR9>

<https://photos.app.goo.gl/qDCWzS1NL71GHHwp8>

<https://photos.app.goo.gl/fASo2TbYypBjJ5Zf6>